

Disposition til essay

Du skal være indstillet på et stort forarbejde, hvis du vælger essayet. Du SKAL også inddrage danskfaglig viden og danskfaglige begreber.

Tekstlæsning

Læs teksten igennem to-tre gange og lav understregninger i teksten.

Hvad kan du tage afsæt i? Hvilken tanke, hvilket fokus, hvilken pointe? Tænk på det retoriske pentagram: afsender, titel, situation/kontekst, årstal, hovedpointe. Dette må max fylde 2-3 linjer; du må altså ikke redegøre for tekstens indhold.

Tænkeskrivning (til dig selv)

1. Skriv stikord til et centralt emne fra den tekst, du har læst
2. Grupper dine stikord i følgende kategorier (i et mindmap eller i kolonner):
 - egne konkrete erfaringer du har haft (og som andre også kan have haft)
 - sansninger
 - litterære tekster og film (intertekstuelle referencer) eller debatter i medierne (avisartikler, radioprogrammer...)
 - stikord til, hvilken danskfaglig viden og hvilke danskfaglige begreber, du kan bruge i denne opgave. Det kan fx være:

Det sproglige område: sproghandlinger, retorik, appelformer, argumentation, billedsprog, sproglige virkemidler.....

Det litterære område: analysemetoder, genrer, litteraturhistoriske perioder og tendenser herfra i dag, fortællertyper...

Det mediemæssige område: sagprosa, aviser, fortællende journalistik, levende billeder, dokumentarisme...

3. Find ud af, hvilke perspektiver, der kan vokse ud af emnet.
4. Hvilke refleksioner tilbyder emnet?
5. Bestem (nogenlunde), hvilke pointer du vil skrive hen imod.

Formidlingskrivning (til læseren)

Tag udgangspunkt i en konkret scene, en oplevelse, et citat (evt. fra teksten). Brug de stikord, du har lavet, så du får sansninger og konkrete erfaringer med.

Reflekter over dine egne reaktioner.

Reflekter over de større og mere almene (nationale, kulturelle, moralske, historiske) perspektiver.

I dine refleksioner skal du vise at du har danskfaglig viden og kan anvende danskfaglige begreber om emnet.

Stil et centralt spørgsmål undervejs. Stil aldrig mere end to spørgsmål. Husk at vende tilbage til dine spørgsmål, der viser du er blevet klogere undervejs.

Deløvelse på vej mod essay

Læs essayet "Sne" af Kim Skotte højt med følelse og indlevelse.

Læg mærke til:

- De konkrete og abstrakte ord. Skriv dem i to kolonner.

Konkrete ord	Abstrakte ord

- Find eksempler på sansninger; streg dem under i teksten.
- Find eksempler på refleksioner; streg dem under.
- Læs linjerne 7-14 igen. Hvordan er sætningsopbygningen og rytmen i sproget her? Hvilken effekt har ordet "men"?
- Find eksempler på gentagelser i teksten; streg dem under.

Deløvelse – trin for trin

6. Skriv stikord til et af følgende ord:

- *byens lys – æble – fugl – biler – kniv – bøgetræ*

7. Lav et mindmap. Dit mindmap skal indeholde grene med stikord til:

- egne konkrete oplevelser du har haft (og som andre også kan have haft)
- sansninger
- litterære tekster og film, du tænker på

8. Find ud af, hvilke temaer, der kan vokse ud af ordet.

9. Hvilke refleksioner tilbyder temaerne?

10. Skriv nu et udkast på ca. ½ side.

NB: Vi har her lavet et par skriveøvelser; vær opmærksom på, at øvelserne her ikke indeholder alle kravene til essayet. Du skal være indstillet på et stort forarbejde, hvis du vælger essayet. Du SKAL også inddrage danskfaglig viden og danskfaglige begreber.

Skabelon til litterær artikel (lyrik)

Læs opgaveformuleringen grundigt. Den litterære artikel indeholder en analyse og fortolkning af en eller to tekster. Husk en perspektivering hvor du undersøger, hvad der omgiver teksten, fx genren eller den litteraturhistoriske periode. Husk at du skriver til en læser, der ikke har teksterne foran sig. Hvis du skal analysere to digte, skal du overveje, om du skal lave analyserne sideløbende og undervejs sammenligne opbygning, sprogbrug etc. Eller om du skal arbejde med teksterne hver for sig og først sammenligne til sidst.

Find dine bøger frem, fx "Krydsfelt", "Begreb om dansk" og måske "Litteraturen veje".

Skriv dit navn og klasse i et sidehoved i dit dokument til opgaven. Skriv den overskrift, du bliver bedt om i opgaveformuleringen. Læs teksten igennem 2-3 gange. Lav understregninger og skriv notater i teksten. Husk at undre dig!

<p>Præsentation af teksten: skriv genren, titlen, forfatteren og året.</p> <ul style="list-style-type: none"> • genrer • formål 	<p><i>Digtet/rapteksten/(national)sangen "[titlen]" fra [årstal] skrevet af [forfatternavnet] har temaet [skriv først temaet på, når du er helt sikker på, hvad temaet er]</i> <i>Digtet bærer titlen.... Det skyldes at/peger på splittelsen mellem/skaber fokus på...</i> <i>Tekstens formål er at rose/hylde/forføre/"disse"...</i> <i>Digtets formål er at udtrykke angst/kærlighed/tvivl/savn/håb/melankoli...</i> <i>[titlen] er skrevet i den litteraturhistoriske periode [perioden]. Det er typisk for litteraturen i denne periode, at der er fokus på...</i></p>
<p>Spring to linjer, så du starter på et nyt afsnit.</p>	
<p>Komposition (ydre)</p> <ul style="list-style-type: none"> • digtets layout/grafiske udtryk • metrik (rim og rytme) 	<p>Begynd med det helt overordnede (hvordan teksten ser ud: er den kort, lang, med korte eller lange strofer, ensartet...):</p> <p><i>Digtet/rapteksten/sangen er inddelt i x strofer med x vers i hver/af varierende længde. Digtets layout viser harmoni/fri form/brud på normerne. Digtets layout/grafiske udtryk svarer til/står i modsætning til indholdssiden.</i></p> <p><i>Ordene ... danner enderim, skaber assonans, alliteration, rytme...</i> <i>Rytmen understøtter/står i modsætning til stemningen i digtet. ...</i> <i>Rytmen er meget varieret/ensartet, hvilket farver indholdet...</i></p>
<p>Komposition (indre)</p> <ul style="list-style-type: none"> • indhold • handling eller 	<p><i>Overordnet falder teksten i x dele... [ofte tre dele], og herigennem skildres en udvikling fra... til...</i> <i>I forløbet er der fokus på... og det viser at</i></p>

<p>stemning</p>	<p><i>mødet/skænderiet/ samtalen får alvorlige konsekvenser for personen/personerne.</i> <i>Der sker et vendepunkt i digtet, da...</i></p> <p><i>Teksten begynder med en beskrivelse af et sted...</i> <i>Stemningen i digtet er... Det kan man se her: [indsæt citat]</i> <i>Digtet omhandler et stemningsmættet øjeblik [forklar herefter hvordan]</i></p>
<p>Spring to linjer, så du starter på et nyt afsnit.</p>	
<p>Det lyriske jeg</p> <ul style="list-style-type: none"> • den stemme, der taler i digtet • digtets personer • tekstens 	<p><i>Det lyriske jeg udtrykker sit forhold til...</i> <i>Jegets holdning til ... ses i følgende vers;... [Hvilken holdning har fortælleren til det formidlede stof?]</i> <i>Digtet henvender sig direkte/indirekte til et du, som er...</i> <i>Centralt i digtet er et du. Den der tales til er...</i></p>
<p>Spring to linjer, så du starter på et nyt afsnit.</p>	
<p>Sprog</p> <ul style="list-style-type: none"> • ordklasser • semantiske felter • modsætninger • billedsprog • gentagelser • symboler <p>Husk dokumentation med citater.</p>	<p><i>Temaet/perioden/personernes forhold til hinanden kan ses i tekstens sprog.</i></p> <p><i>Følgende plusord i teksten ... viser...</i> <i>Følgende minusord i teksten... viser... [Begrund gerne med citater]</i></p> <p><i>Ordvalget er præget af [ordklasser, passivformer, stemningsbeskrivelser...]</i> <i>Der er to/tre/flere semantiske felter i digtet.</i> <i>Ordene x,y,z danner et semantisk felt for [familie, tab, død, kærlighed].</i> <i>Det semantiske felt ... er kildeområde for målområdet...</i> <i>I digtet optræder følgende centrale metaforer...</i> <i>Der er sparsom/udpræget brug af billedsprog...</i></p> <p>[Det kan være relevant at præcisere, om der er tale om besjæling, personificering, metaforer, symboler eller sammenligninger.]</p> <p><i>Mange af ordene tilhører samme semantiske felt.</i> <i>Følgende ord [skriv ordene] omhandler natur/religion/sorg/sociale forhold.</i> <i>Der er mange ord i dette semantiske felt, fordi tekstens tema er/personernes forhold er præget af/perioden har fokus på...</i></p>

	<p><i>I første strofe benyttes anafor/epifor/symploke... Ordet/ordene... gentages flere gange. Sætningen... bruges anaforisk/epiforisk/som symploke... Husk at dokumentere!</i></p> <p><i>I teksten bruges ordet/titlen ... som symbol/metafor for... I teksten ses flere gange... Det symboliserer at...</i></p> <p><i>Det, denne tekst vil sige om [skriv temaet] er, at... [Indsæt et citat og kommenter på det]</i></p>
<p>Tema Måske har du allerede skrevet om temaet, men så skal du slå temaet fast igen her.</p>	<p><i>Ordvalget/billedsproget/de semantiske felter... har samlet sig omkring... Det viser en tematik, som handler om... Analysen af sproget understreger digtets tematik, som er...</i></p>
<p>Spring to linjer, så du starter på et nyt afsnit</p>	
<p>Perspektivering</p>	<p><i>Den litteraturhistoriske periode [skriv periodebetegnelsen] er kendt for... Denne tekst har disse træk/afviger fra perioden ved... [skriv hvordan teksten kan relateres til perioden]. Det er tidstypisk når [titlen] ... Denne tekst kan sammenlignes med/perspektiveres til... Også "[titel]" af [forfatternavn] behandler dette tema, men her... I denne forbindelse er det relevant at inddrage... Denne tekst kan sammenlignes med/perspektiveres til... Også "[titel]" af [forfatternavn] handler om/behandler dette tema. I denne forbindelse er det relevant at inddrage...</i></p> <p><i>De to digte behandler det samme tema, men er fra forskellige perioder/udtrykker forskellige holdninger til temaet.</i></p>
<p>Spring to linjer, så du starter på et nyt afsnit</p>	
<p>Afslutning</p>	<p><i>Analysen af [titlen] har vist at... "[titlen]" sætter tanker i gang om... Der er ikke noget klart svar på, om... Teksten kan ses i en større sammenhæng, fordi den behandler et tema, som også ses hos [forfatternavn/tiden] Teksten får én til at undre sig over... Teksten sætter tanker i gang om..., men teksten kan være</i></p>

	<p><i>med til at vise...</i> <i>Når man læser teksten i dag, bider man mærke i...</i> [Skriv om udviklingen eller om temaet stadig gælder]</p>
--	--

Skabelon til analyserende oplæg

Hvad skal du?

- Du skal skrive en interessant indledning til særtæksten eller emnet for hæftet.
- Du skal analysere og fortolke en litterær tekst (særtæksten) med fokus på emnet.
- Du skal inddrage tekster fra hæfte 1 (fællestekster), som passer til særtækstens emne.

Husk at bruge din danskfaglige viden om forfattere, genrer og perioder. Du skal benytte dig af de faglige begreber, vi har arbejdet med i timerne.

Rubrik	Formuler en fængende og informativ overskrift.
Indledning Se indledningsmodellerne	
Præsentation af særtæksten	<i>Teksten "[titlen]" fra [årstal] skrevet af [forfatternavnet] omhandler temaet [skriv først temaet på, når du er helt sikker på, hvad temaet er]</i>
Lav nyt afsnit	
Analyse og fortolkning af særtæksten (hæfte 2) Her skal du vælge de faglige begreber, der passer til særtæksten. Kig i "Begreb om dansk". Husk, at du skriver til en læser, der ikke kender teksten. Tip: Erstat evt. "teksten" med "genren" eller "uddraget"	<i>Teksten handler om... Centralt i teksten er... Teksten er bygget op af... Vendepunktet sker da,... Til sidst...</i> <i>Teksten har en alvidende/tredjepersons/jeg-fortæller. Det kan man se i citatet:...[skriv citatet]</i> <i>Den/de centrale personer er...</i> <i>Der er flere eksempler på modsætninger/billedsprog/plusord/minusord... i teksten. Det kan fx se i citatet: [indsæt citat]</i> <i>Når der stå [indsæt citat], viser det...</i>
Afslutning på analysen og fortolkningen	<i>Teksten tematiserer... Dette kan fortolkes som ... Fælles for eksemplerne/citaterne/iagttagelserne/karakteristikkerne er, at... Sammenfattende kan man sige, at...</i>
Inddragelse af	Tænk på hvad i teksten i sæt 1 du kan bruge til at styrke din analyse

teksten fra sæt 1 undervejs i din analyse	<p>undervejs. Skriv fx <i>Her ser vi et eksempel på det, som [forfatteren navn] udtaler/skriver i teksten [titlen]" fra [årstal]</i> <i>Hertil kommer at...</i> <i>Teksten belyser...</i> <i>Denne pointe er netop, hvad [forfatteren fra særttekst 1] udtaler/skriver i teksten [titlen] i sætningen: ... [skriv citatet]</i> <i>Det samme belyses/spejles i [skriv titlen på særttekst 1], hvor...</i> <i>Det er netop [forfatteren fra særttekst 1] hvad fremhæver, og det kan vi se i citatet:...</i> <i>Overfor dette standpunkt står ...</i></p>
Lav en afslutning	<p>Skriv en afslutning, som samler op på dine pointer fra tekstanalysen. Du skal referere tilbage til dit opgavefokus og sættets emne.</p>

Bilag 1: Den fængende indledning og tekstpræsentation – modeller:

Brug din viden om emnet:

Salt er ikke alene om at opføre sig som det gør: I kemiens verden er salte en stor gruppe med mange fælles egenskaber: I fast form danner salt krystaller, som vi kender det fra saltflagerne til maden. Dette og meget mere kan man læse om i den informerende artikel "Hvad er salt?" skrevet af Kristine Kristensen i Brugsens forbrugermagasin "Samvirke", april 2011.

Brug et citat fra teksten:

"Med chili, med hvidløg, med tang – selv med mango. Det helt almindelige køkkensalt er blevet et luksusprodukt, der forbindes med unikke historier om oprindelse og identitet". Sådan skriver Klaus Klausen i Politiken den 5. marts 2011. Titlen "Med et gran salt" er med til at vise os, at artiklen er kritisk over for de stigende priser på de små portioner salt, der sælges i delikatesseforretningerne. ...

Brug nøgleord:

Fra fattigmandens konserveringsmiddel til luksusprodukt. Sådan beskriver Kristian Kristensen saltets historie. Dette kan vi læse i "Mangler der ikke lidt salt?" i Politikens madtillæg søndag den 22. maj 2011. I artiklen redegør journalisten Kristian Kristensen for, hvordan salt kom til....

Skabelon til introducerende artikel

Hvad går det ud på?

- Du skal vække en læsers interesse for hæftes emne. Husk at din læser ikke kender til emnet og ikke har læst teksterne.
- Du skal vise din evne til at analysere en tekst og sætte den i sammenhæng med emnet.

Gruppearbejde: Brug gruppearbejdet til at finde gode pointer fra fællesteksterne (hæfte 1), undervisningen i dansk og andre fag, medierne, dit eget liv...

Individuelt arbejde: Find en skriveide, som kan binde opgaven sammen og være dit pejlemærke! Hvad skal være din konklusion? Lav en disposition med stikord – hvad er de vigtigste pointer?

Rubrik	Formuler en fængende og informativ overskrift.
Underrubrik/ manchet	Formuler et par sætninger, der resumerer indholdet og dit fokus i din artikel. Det må du først gøre som det allersidste.
Indledning	Skriv en indledning – se indledningsmodellerne.
Lav nyt afsnit	
Præsentation af emnet Det er VIGTIGT, at du præsenterer teksterne, fx årstal, forfatter, genre og indhold!!	Her skal du præsentere forskellige pointer om emnet. Brug noter fra gruppearbejdet til at vise forskellige vinkler. Du skal bruge fællesteksterne og faglige begreber til at dokumentere dine pointer. Skriv fx [emnet] <i>er blevet set/behandlet/beskrevet/oplevet på forskellige måder...</i> eller [emnet] <i>har haft stor betydning for...</i> [emnet] <i>er centralt i [titlen], skrevet af [forfatteren navn] i [årstal]</i> <i>Teksten er skrevet i [den litteraturhistoriske periode] der er kendetegnet ved (noget om værdier, kritik, holdninger, opfattelser...</i> <i>Hertil kommer at...</i> <i>Teksten belyser...</i> <i>Det samme belyses/behandles i [skriv titlen på en anden tekst], hvor...</i> <i>Over for dette standpunkt står ...</i> <i>En helt anden opfattelse af emnet kommer til udtryk i</i>
Lav nyt afsnit	Find på en god overskrift til dit afsnit om særtæksten
Analyse af særtæksten	Husk først at præsentere særtæksten: <i>Teksten "[titlen]" fra [årstal] skrevet af [forfatternavnet] omhandler temaet [skriv først temaet på, når du er helt sikker på, hvad temaet er]</i> Vælg et par citater, du vil fokusere på i din analyse. Til dette afsnit skal du vælge de faglige begreber, der passer til fokus og tekstens genre. Kig fx i "Begreb om dansk" og find det kapitel, der passer til opgavesættets fokus (og så har du sikkert nogle fantastiske noter).

	<p>Måske kan du bruge nogle af de nedenstående sætningsindledninger. <i>Det lyriske jeks opfattelse af ... udtrykkes gennem..</i> <i>Teksten er præget af opremsninger/billedsprog/modsætninger som det ses i disse vers:</i> <i>Teksten omhandler [emnet]når der står....</i> <i>Teksten tematiserer...</i> <i>Denne beskrivelse viser tekstens tematik...</i> <i>Sproget er præget af....</i></p> <p>Husk citater fra særteksten som dokumentation for din analyse. Skriv fx: <i>Følgende citat giver et godt indtryk af...</i> <i>Det ses fx i citatet: ... [skriv citatet]</i> <i>Når skribenten/forfatteren skriver/udtaler [skriv citatet], er det et eksempel på...</i></p>
<p>Kort afslutning på analysen af særteksten</p>	<p><i>Iagttagelserne danner et mønster...</i> <i>Fælles for eksemplerne/citaterne/iagttagelserne/karakteristikkerne er, at...</i></p>
<p>Inddragelse af eksempler på tekster om emnet</p>	<p>Du skal nu formidle, hvordan emnet kommer til udtryk eller behandles i udvalgte tekster fra hæfte 1, og derudover måske også fra undervisningen eller din viden i øvrigt.</p>
<p>Lav en afslutning</p>	<p>Skriv en afslutning, som samler op på dine pointer fra tekstanalysen. Du skal referere tilbage til dit opgavefokus og opgavesættets emne. <i>Sammenfattende kan man sige, at...</i> <i>Emnet er relevant/aktuelt fordi...</i> <i>Et af problemerne ved emnet kan være...</i></p>

Bilag 1: Den fængende indledning og tekstpræsentation – modeller:

Brug din viden om emnet:

Salt er ikke alene om at opføre sig som det gør: I kemiens verden er salte en stor gruppe med mange fælles egenskaber: I fast form danner salt krystaller, som vi kender det fra saltflagerne til maden. Dette og meget mere kan man læse om i den informerende artikel "Hvad er salt?" skrevet af Kristine Kristensen i Brugsens forbrugermagasin "Samvirke", april 2011.

[Viden om emnet giver læseren en retning/et fokus for teksten]

Brug et spørgsmål:

Hvor ville vi være uden salt? Et helt andet sted, set ud fra en handelsvinkel. Salt var nemlig i mange år et uundværligt betalingsmiddel, når man ville bytte sig til stoffer, metaller eller madvarer. Dette kan vi læse om i Kirsten Kampmanns artikel "Saltvejen" i "Illustreret videnskab" i majnummeret 2011. I artiklen informerer Kirsten Kampmann om saltets historie....

[Et spørgsmål gør læseren nysgerrig efter at læse videre]

Brug et citat fra teksten:

"Med chili, med hvidløg, med tang – selv med mango. Det helt almindelige køkkensalt er blevet et luksusprodukt, der forbindes med unikke historier om oprindelse og identitet". Sådan skriver Klaus Klausen i Politiken den 5. marts 2011. Titlen "Med et gran salt" er med til at vise os, at artiklen er kritisk over for de stigende priser på de små portioner salt, der sælges i delikatesseforretningerne. ...

[Et citat præsenterer emnet og den eller de centrale personer]

Brug nøgleord:

Fra fattigmandens konserveringsmiddel til luksusprodukt. Sådan beskriver Kristian Kristensen saltets historie. Dette kan vi læse i "Mangler der ikke lidt salt?" i Politikens madtillæg søndag den 22. maj 2011. I artiklen redegør journalisten Kristian Kristensen for, hvordan salt kom til....

[Nøgleord slår emnet fast]

Brug en scene

Rijtz, rijtz". Saltkornene smelter på et øjeblik små huller i fortovets snedække. Den velklædte familiefader holder en kort pause for at hilse på naboen, der med stædige bevægelser fejer sneen væk på den anden side af vejen...

[En scene skaber en stemning]